

רבי חיים ברלין זצ"ל

בענין פילגש — אאעבב"ז — חזקה דאיתרע

(תשובה להרב דסאחאטשוב שי')

א. ראשית דבריו אשר הסביר טעמי הסברות ההפוכות אשר בין הרמב"ם והרא"ש ז"ל, דהרמב"ם לטעמי דאין בשפחה איסור דאורי"י ע"כ כתב ואין צ"ל בשפחה, דלמה ישחררנה, וע"כ לא הסכים לר"ג גאון בשפחתו, ולהרא"ש לטעמי דיש בשפחה ל"ת מה"ת, ע"כ די לנו לומר ששחררה ולא קידשה. כל זה נכון מאוד וש"י ודפח"ח. אך מה שהוסיף לחקור דהרא"ש ע"כ אי אפשר לו להוכיח כמו שהוכיח הרמב"ם דאין בשפחה איסור מה"ת, ממה שהתירה התורה ש"כ לע"ע, ולהרא"ש אין זה הוכחה, דהא השפחה לע"ע מיוחדת היא לו, ודינה כפלגש, דשריא לכל אדם להרא"ש, ועוד כתב להוכיח מזה דלהרמב"ם אף פנוי מיוחדת אסורה בלאו דקדשה, מדהוכיח דאין בשפחה איסור מה"ת, מהא שהתירה התורה ש"כ לע"ע, ואס"ד דאין בפנוי מיוחדת איסור קדשה שוב אין רא"י מהיתר השפחה לע"ע, דהא מיוחדת היא לו, כל זה לא נהירא לי דש"כ לעולם היא מופקרת לכל אדם ולא שייך בה היתרא דמיוחדת, וכמש"כ הרמב"ם בהדיא בה' א"ב ספ"ד דלא שייך בה מיוחדת. והגם דאינו רשאי הרב למסור ש"כ לשני ע"ע כמש"כ הרמב"ם פ"ג מה' עבדים מהמכילתא, שבעי' שתהא מיוחדת לע"ע אחד, וכלשון הש"ס המיוחדת לע"ע, והיחוד הזה מהני לחייב הבא עלי' באשם, אבל מכ"מ א"א לו לא להרב ולא להעבד לשומרה ולאו בת נטירותא היא והיא מצידה נשארת מופקרת כבתחלה, תדע דהא לאחרים חייב הכתוב אשם גם בש"כ המיוחדת לע"ע, והתם ודאי אין בעלה משמרה, דלעולם שפחה היא בחזקת זונה ועכ"ז הותרה לע"ע, ושפיר יש להוכיח הוכחת הרמב"ם גם להמתירים פלגש לכ"א.

ב. אמנם בלא הוכחה זו ידוע דהרמב"ם יחיד הוא בדין זה דשפחה וכל הפוסקי' חולקי' עליו וסוברי' דשפחה אסורה מה"ת, וכבר הרבה להקשות על הרמב"ם בזה במשל"מ פ"ג מה' עבדים. ואני אוסיף להקשות ולחקור לד' הרמב"ם דאין בש"כ לאו דקדשה אזהרה לש"ח מנלן, דהא קיי"ל דמלקות בעי אזהרה, ולא ענש אא"כ הזהיר, כדפריך הש"ס בתמורה ד' א' גבי מוציא ש"ש לבטלה אזהרת' מהיכא, ובכתובות מ"ז א' אזהרה למש"ר מנלן, ולפמש"כ הכ"מ דלהרמב"ם אין בשפחה אלא לאו הבא מכלל עשה, משום דהוא ביאה שלא ע"י קידושין והא קיי"ל דאזהרת עשה ל"ש אזהרה לענין מלקות, כדאי' בסוגי' דתמורה שם, ובקרא דבקורת תהי' לבד לא סגי, כמו דלא סגי במש"ר קרא דויסרו אותו לבד. ובשלמא למ"ד בח"ש וחב"ח הכתוב מדבר י"ל דאזהרתו מלא תנאף, משום הקידושי' דתפסי במקצת בצד חירות, ואף דלא תנאף הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ביי"ד, י"ל אהני קרא דבקורת תהי' שלוקין ע"ז כיון שאין בו מיתה כמש"כ התוס' שבת קנ"ד א' ומכות ד' ב'

ענין מלקות דע"ז דגלי קרא דוהרשיעו את הרשע והי' אם בן הכות דלוקי' על לאו לא תענה בע"ז, אף שנלאזמב"ד, וכ"כ התוס' ב"ק ע"ז ב'. ובסנהדרין י' א' וכ"כ סנהדרין ס"ג א' לענין בסו"מ דילפינן בי' מלקות מויסרו אותו ואזהרת' מלא אכלו על הדם, וגלי קרא דויסרו דלוקי' על האי לאו אף שנלאזמב"ד, אבל למ"ד ש"כ הכ"מ דלא תפסו בה קידושי' כלל, קשיא, א"ו דאזהרתא מלאו דקדשה, אלא מכ"מ ק"ל לד' הרמב"ן בסהמ"צ שכ' בל"ת שנ"ה דהעבדי' והשפחות עצמם אינם ככלל איסור זה, הק"ל אזהרת' מהיכא, וצ"ע.

. ואשר הק' להרמב"ם מנישואי פקח בשוטית או שוטה בפקחית, כבר כ' הרמב"ם עצמו בה' נ"ב פ"ב הי"ז ובה' א"ב פי"ח ה"ב דל"ת דקדשה אינה אלא במופקרת. הא דפלגש אסורה אינה אלא בלאו הבמכ"ע דכי יקח, וכמו שהסביר הריב"ש דדמי טלית בלא ציצית ובית בלא מזוזה אבל אם א"א בקידושי' שרי, והיינו טעמא ביאת שפחה וכותית להרמב"ם אין בה איסור מה"ת, משום דאינה בת קידושי'.

לפי"ז נראה דכל הפסולי' לבא בקהל, כגון עמוני ומואבי ומצרי, לפ"ד הרמב"ם פט"ו מה' א"ב דבעל ולא קידש אינו לוקה, יהיו מותר' ליקח ישראלית לפלגש כיון דאסורי' לקדש הישראלית בקידושין לא שייכא בהו עשה דקידושין, ודמו קטנה וחרשת, והה"ד דישראל מותר ליקח לפלגש ממזרת או מצרית, כיון דאסורי' בקידושין, ובה' י"ל הקו' המפורסמת מנישואי אברהם להגר לדעת הרמב"ם דפלגש אסורה, והשתא ניחא, דהא בלא"ה ק' איך נשא מצרית ראשונה, וישבו המהרש"א פ' נושאי' על האנוסה והמקנה סוף קידושין משום דאין איסור בביאה בלא קידושין, וממילא אין בה איסור פלגש. ובה' י"ל קו' הב"ש בסי' כ"ו, על הרא"ש בכתובות שכ' דאפשר לקיים פו"ד בפלגש. דהיינו בפלגש שאינה בת קידושי' כגון גורשת או מצרית שניה. ובה' נ"ל ליישב מה דהוה קשי' לי להרמב"ם דאין איסור קדשה אלא במופקרת, ובביאה בעלמא הוי רק איסור עשה, א"כ ק' איך חייל לאו קדשה במופקרת על עשה דביאת זנות בעלמא דהי' עלי' מקודם, הא אאחע"א, פפי' לאו על עשה, כמש"כ התוס' בשבועות כ"ג ב', וכ"כ הפמ"ג בפתיחה לה' שחיטה שגם ד' הרמב"ם כן, ובשלמא לד' הסוברי' דגם באינה מופקרת הוי לאו קדשה שפיר, אבל להסוברי' דדוקא במופקרת ק' דהא איסור עשה דקידושי' חל גלי' משעה שנעשית ראוי' לביאה, ול"ת דקדשה אינו חל עד שנעשית מופקרת, אפי' לשיטת הר"א בן הרמב"ם לחלק בין דידי' לדירה, ע' בכ"מ פט"ו מה' א"ב, ק' בי דידה איך חייל לאו דקדשה על עשה דקידושי'. ולכאור' הי' נ' לתרץ דעשה דכי קח ליחי' במלך, דהא מותר בפלגש, ומופקרת דאסור' בלאו דקדשה הא גם למלך אסורה, מש"ה מיקרי' איסור מוסיף, אבל א"כ לפמש"כ הרמב"ם פ"ד משגגות ה"ג לא מיקרי' איסור מוסיף רק אם זה שנתוסף לו האיסור ישנו בעולם, וא"כ בזה"ז שא"ל מלך לא יהי' לאו דקדשה כלל, וזה דוחק. אבל להנ"ל ניחא דגם בזה"ז הוי איסור מוסיף, דהא קודם שנעשית מופקרת היתה מותרת למי שאינה בת קידושי' לו, כמו לקטן ולחרש ולכל פסולי קהל, וכיון שנעשית מופקרת הרי אסורה גם לגבייהו

בלאו דקדשה, ומגו דאתוסף איסורא לגבייהו איתוסף נמי לכולהו. ונשאר לנו כעת לישב קו' המקנה שהק' על קו' הש"ס בהערל לר"י מצרי שני במאי יטהר, והק' המקנה ישא פלגש, והוכיח מזה כד' הרמב"ם דפלגש אסורה, ולדברינו הא גבי מצרי שני אין שום איסור בפלגש אף להרמב"ם כיון דאסור לקדש שום אשה, אך אי מהא לא תברא, כמש"כ הנוב"י בדול"צ דלר"י ע"כ גם בביאה בלא קידושי' לוקים כל חייבי לאוין, דהא א"ק תופסי' בח"ל, והגם שהשיג ע"ז בנו הג' ז"ל וכ' שאין זה ברור, מ"מ י"ל דכך ס' ר' יוחנן אליבא דר' יהודה, ופריך שפיר מצרי שני במאי יטהר.

ד. ואשר הק' להרמב"ן מסברא דאעב"ז הרי דאיסור יש בזה, ולהרמב"ן הא פלגש מותרת, הרי גם להרמב"ם יקשה מריש ב"ש, דהא גבי ממאנת לכ"ע לא אסירא, דהא תקינו לה רבנן נשואין ואפי' לר"א לא מיקרי' זונה כידוע, וצ"ל דחזקה זו אינה מתמת איסור כלל, אלא כמו שמצינו באונס בגיטין ריש כתובות דשוויה רבנן לבעילתו בע"ז, והתם ודאי הא לא פשע מידי שיקראו בעילותו בעילות אסורות, אלא דביאה שלא ע"י קידושי' מיקריא בע"ז, והגם שאין בזה שום איסור, אלא שאינו רוצה שיהא לו בנים מביאות כאלה שלא ע"י קידושי', אלא דלשון הש"ס בריש ב"ש שם חופה דאיסורא אינו מדוקדק וצ"ע.

ה. ואשר יפלא בעיני על כת"ר שבלי ספק חזר גם על צדדי היתר כמה שיוכל, ולמה לא התעורר שבנ"ד ל"ש חזקה דאעב"ז, אחרי שגם עתה עבר על איסור נדה שבכרת, שהרי כיון שלא הכניסה לחופה הרי לא טבלה לנדותה כמש"כ הרמ"א בשם הטור ריש ה' קידושין, דודאי בושה היא מלטבול וכא' עלי' בנדותה, ובכה"ג ל"א אעב"ז, כמש"כ הריב"ש בסי' ו' בשם הראב"ד, שדברי הגאונים שחוששי' לקי' אינם אלא במוחזקין בכשרות, אבל בתשודים בפריצות עריות א"ח לקידושי', ואם התיר עצמו לאי' כרת איך יחוש לאי' קל של פנוי', וכ"ה ל' הרמב"ם בספ"ז מה"א חזקה שאין אדם מישר' הכשרי' עבב"ז והרי בידו עתה לעשותה בעילת מצוה, משא"כ בנדה, וכ"כ המשל"מ בפ"י מה"ג הי"ת בשם תשו' הרדב"ז כ"י והיא לפנינו בח"א סי' שנ"א, וכ"ה כתה"ד שם וכ"כ מוהרי"ט חא"ה ס"א, וכ"כ המקנה בקו"א סי' ל"ג ובשו"ת רע"א סי' קפ"ב, אלא שהרדב"ז ח"ד סי' רע"ז לא כ"כ, והביא לכאור' ראי' נכונה, והובאו דבריו בבאה"ט סי' קמ"ח סק"ב, אבל לענ"ד דבריו תמוהין דהא הכל מודי' במחזיר גרושתו דאינו לוקה אא"כ קידש, וה"ה במחזיר טוטתו, דמחד קרא נפקי, וכ"כ הכ"מ בפ"א מה"ג הי"ד, והכי מוכח גם מד' התוס' יבמות מ"ט ב' סוטה, שכ' דעיקר קרא דלהיות לו לאשה קאי על סוטה, ומקרא זה יליף רבא בקידושין דאינו לוקה אלא בקידושין וא"כ הרי כמו דכ' הש"ך בנשאת לאתר וגירשה ל"ח לקידוש' והובאו דבריו בב"ש סקמ"ט ה"נ בסוטה, ומה שהביא ראי' מראוה שנבעלה דמודו כ"ש דצריכה גט אף שגירשה משום ערות דבר, אינה ראי' כלל דהא הירוש' לשיטתו דמפ' הך ע"ד לב"ש בדבריו מכוערי', אבל לא סוטה ודאי, כמש"כ התוס' ריש סוטה, ואף לא סוטה ספק, כיון שלא הי' קינוי

סתירה, וכ"כ בשו"ת רשב"א סי' תקנ"ז וכבר הגיהו כל המגיהי' בחוס' שלהי גיטי' לעבור עליו בלאו, ולא בשני לאוין, ולא כהפני משה בפ"י הירוש' ואף אם נאמר רמשמעו סוגי' הבבלי שלהי גיטי' דלב"ש דוקא ע"ד ממש, אבל הירוש' ודאי סובר בן, מש"ה הירוש' לטעמי' ס' דבראיה שנבעלה מודו ב"ש דצריכה גט, אבל בסוטה דאי דהקידושי' יגרמו איסור לאו מה"ת הוי כנשאת לאחר דא"צ גט כמש"כ בש"ך בכ"ש, וה"ה בנדה האסורה בכ"ע, וכמש"כ הריב"ש.

והנה מדי עיוני בתשו' תה"ד שם, דאיתי שכ' דבטענה כ"ד דחינן להך חזקה דאאעבב"ז, ומאוד נפלאתי בהשקפה ראשונה דהא הוי ס' א"א, והנה כבר חקר הר"ן בפ"ק דקידושי' בכל ס' קידושי' אי הוי איסורו מה"ת או מדרבנן. ונ' דתליא עפ"י מחלוקת הט"ז והש"ך בנקה"כ סי' ק"ה ס"ק ג' בחזקה דאיתרע אי מיקרי חזקה למיזל בתרה, וביאר בפמ"ג במ"ז שם בארוכה, והיא מחלוקת הראשונים דד' רש"י בקידושי' גבי רוב תינוקות מטפחי' מבואר דמה"ת הוי חזקה, דהא התם לפירש"י ודאי נגע תינוק בעיסה, ואפ"ה יש לעיסה חזקת טהרה, וכן הקשו באמת על פירוש הרשב"א והריטב"א והר"ן בחי' חולין פ"ו א', אבל ד' רש"י דמכ"מ הויא חזקה, והכי משמע ד' התוס' כ"ב ב', גבי זרק לה קידושי' ס' קרוב לו או לה, דרק מחומרא דרבנן אסור לכתחלה. וכ"ד מהרי"ט ח"א סי' נ"א, והנוב"י קמא י"ד סי' ס"ה ואה"ע סי' ס"א. והכי מוכח מקושייתם בחולין מ"ג ב', אמאי לא מוקמינן ס' דרוסה אחזקה (ומשמע להו דהא דחוששי' לס"ד הוא מה"ת, ולא חומרא דרבנן, ומש"ה הקשו, וכבר האריך בזה הפ"מ במ"ז סי' נ"ד ס"ק י"ד, דלא כשו"ת מ"ב). ויותר מזה משמע בתוס' כתובות ט' א' דאפי' מדרבנן הוי חזקה. והכי ס"ל לתוס' סוטה כ"ח א' דחזקה דאיתרע הוי חזקה, וכ"כ התוס' נדה י"ט א' ד"ה ר' יהושע, והכי משמע גם מק' התוס' פסחים ט' ב' ד"ה היינו, שהקשו דהא חזקתו בדוק, אלא שי"ל שלא הקשו אלא לרש"י לשיטתו בקידושי' שם, וע' גוב"י מ"ת יו"ד סי' קב"א — והיא דעת הט"ז ביו"ד שם.

ז. אבל הרשב"א והריטב"א והר"ן בחידושי' חולין שם חלקו בהדיא על רש"י בסברא זו, וכתבו דהיכא דאיתרע אזלה לה החזקה לגמרי, וכ"כ הרמב"ן במלחמות קידושי' נ' ב', וכ"כ המשל"מ סוף ה' ט"מ בשם הריטב"א, וכ"ה בתוס' יבמות פ"ב א' ד"ה שתי, וכ"כ באבני מלואים סי' כ"ז ס"ק י"ח בשם מוהרי"ט בחי' קידושי', דהיכי דאיתרע לא הוי חזקה מה"ת. (ואשר תמה בא"מ שם, על מוהרי"ט, דהיכן מצינו לחלק מן התורה בין לכתחלה לדיעבד, אי מהא לא איריא דהרי מצינו ביטול איסור לרעת הראב"ד, ובתוס' כתובות ל' א' ד"ה א"ב, ותוס' פסחי' י"א א' ד"ה קוצרין, וכל ח"ש אסור מה"ת, ובב"י אור"ח דתערוכת חמץ לרבנן דולא כלום, אפ"ה אסור מה"ת, וטעמו ולא ממשו למ"ד טכ"ע דאוריית'. וחבת הקודש וכל מעלות הקודש דהוו מדאוריית' וקרו לה מעלה בעלמא, לד' התוס' חולין ל"ה א. ובמנחות פ"ט ב' והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים, ואינו אלא לכתחלה, והא דילפי' ממשא דאין מתירין את הנדר אלא בפניו כ' התוס' והרא"ש בפ"ד דגיטין דאינו אלא

לכתחלה, והגם שכ"כ התוס' גיטין ג' ב' מ"מ לאו כללא הוא, כנ"ל, ובערכין כ"ח א' ילפי' מקרא דלא יחרים כל נכסיו, ופ' הרמב"ם דבדיעבד מותרמין, וע' תוס' סוטה ל"ז א' גבי בזיכי לה"פ דמדאורי' לכתחלה על בסמוך, ובדיעבד כשר על ממש. וע' תוס' פסחים קט"ו א' ד"ה אלא אמר, וע' תוס' קידושי' נ"ח ב' ד"ה מימיו, ובחור"מ סי' ז' דשונא שדן בדיעבד דינו דין, אף שהוא מה"ת, כדיליף לה מקרא דסנהדרין כ"ט א', וע' כ"מ פ"ט מביאת מקדש דפי' לקרא דוכפר הכהן על הנפש השוגגת, דשלהי מנחות, דוקא דיעבד, וע' תוס' קידושי' ס"ב א' ד"ה אין, דבעי' ב' קראי לתרומה במחובר חד לכתחלה וחד לדיעבד, וע' תוס' מנחות ל"ח א' ד"ה ואם, לענין קדימת תכלת ללבן, ולד' הרמב"ם בפ"ב מק"פ דיליף מקרא דבעי' לכתחלה שיהא כל א' מבני חבורה יכול לאכול כזית, ובדיעבד לאוכליו ושלא לאוכליו כשר, וע' ברכות ט"ו ב', לראב"ע ילפי' מקרא דלכתחלה צריך שישימע לאזנו ובדיעבד יצא, וע' ש"ך תו"מ סי' י"ז ס"ק ט"ו דאם שמע ד' בע"ד א' קודם לד' בע"ד חבירו, בדיעבד מותר אף דילפי' מקרא, ובהגהת הרמ"א תו"מ סי' ה' ס"ב, דאם דנו בלילה בדיעבד כשר, אף שאסור מה"ת, וכן טבילת גר בלילה לד' התוס' דמהני אף דאיסורו מה"ת, וסדרי הכשר כלים ישנים מעכו"ם שכ' הרשב"א מה"ת דהגעלה קודם טבילה, ובדיעבד אינו מעכב. — והיא ד' ר' יונה בשמיטת הגוף שהובא בר"ן פ"א דחולין ובפ"ח ר"ס כ"ט ובבכ"ש ד' י' וסיים בתבו"ש סי' כ"ט דדאורי' הוא, והיא ד' הש"ך בנקה"כ שם. ונ' שכ"ד הרמב"ם בפט"ו מא"ב, שהשוה ס' קידושי' לס' גירושי' הרי דעתו דחזקה דאיתרע לא הוי' חזקה. ומכבר הבאתי רא' לשיטה זו ממימרא דשמואל בפ' חרש, דאשת חרש חייבי' עלי' אשם תלוי, ותיתי לי כי מצאתיה אח"כ בפ"י גיטין כ"ח א'.

ח. אלא שק"ל להסוברים דחזקה דאיתרע ל"ה חזקה, אמאי מסקי' ביבמות ל"א דתו"ת הוי' סד"ר, ומה"ת מותר מטעם חזקה, והא איתרע בזריקה, וכבר הק' כך בפמ"ג שם, ויישב דכיון דב' כתי עדים מכחישי' זא"ז הוי' כאלו אין כאן עדות, ותמוה מסוגי' דב"ב ל"א דבמאי דלא איתכחיש לא איתכחיש, וה"נ הרי שניהם מודים בזריקה, ונלע"ד דזהו פלוגתא דר"ש ורבנן בריש נדה ג' א' ללישנא בתרא שם דר"ש גמר סוף טומאה מתחלת טומאה, שהיו שרץ וצפרדע לפניו ונגע בא' מהן, וא"י באיזה מהן, דאיתרע חזקה, או לד' התוס' בסוטה שם, אפי"ו בשרץ לבדו וס' נגע, כיון דהי' השרץ אצל הטהרות איתרע החזקה. והה"ד סוף טומאה שהי' ס' בטבילה דג"כ איתרע החזקה, ורבנן ס' דאף חזקה דאיתרע מיקרי חזקה מה"ת.

[ובחקירת התוס' בנדה שם ובכ"מ, ממ"נ אי סוטה י"ל חזקת טהרה מנ"ל דס"ט ברה"ר טהור היכא דליכא חזקת טהרה, ואי א"ל חזקה מנ"ל דברה"י טמא בדאיכא חזקת טהרה. ונלע"ד, דהא דאין אוסרי' על היחוד בלא קינוי, אף דיחוד א"א אסור מדאורי' כ' תוס' בסוטה שם דהוא משום דלא נחשדו על העריות, והיינו משום שחשוד לדבר קל אינו חשוד לדבר חמור, והשתא הא לגבי הכועל לא הוי' קינוי, ונשאר בחזקת כשרות, ותיהני חזקתו גם לה, דהא עפ"י חזקת כשרותו מוכח שלא

ועלה, ואפ"ה אסורה ברה"י, ומוכח דס"ט ברה"י טמא אף בדאיכא חזקת טהרה. לפעמים הבעל מוחזק לנואף, ואין לו חזקת כשרות, ואפ"ה ברה"ר מותר. ומוכח ס"ט ברה"ר טהור, אף בליכא חזקת טהרה.]

ובז"ל דברי הרי"ף בפ"ב דיבמות בבא על שפחתו דלא ירית הולד, והקשו הריב"ל והב"ח אמאי לא נימא יחלוקו, וישוב הט"ז בא"ע סי' קנ"ו הוא תמוה, דהא גבי חזקת שפחה יש חזקה דאאעבב"ז, דאלת"ה אמאי לא מצו מזבני לי, אבל י"ל לאותו גאון הי' ק"ל ברי"י דמכילתא דהביא הה"מ בה' נחלות. וע"כ ס' דחזקת שפחה הוי בכה"ג חזקה דאיתרע ע"י ס' דאאעבב"ז, ומדאורייתא מיקרי חזקה, היינו ברייתא דמכילתא, ומדרכב"ד החמירו דל"ה חזקה, והנה כ' התוס' ביבמות ל"ח בכב"ב קנ"ח דכנפל הבית עליו ועל אמו לא מוקמינן בחזקת יורשי האם משום ירושת הבעל דרבנן, וה"נ כיון דכל עיקר חששא דקדושי' הוא מדרכב"ד, אינו מוציא יודי ודאי דאורי"י. אבל מ"מ לא מצו מזבני לי, דהוא מוחזק בעצמו. והרי"ף נמי ס' חזקה דאיתרע היא חזקה מה"ת, רק רבנן החמירו, כמש"כ בנתן הוא ואמרה היא, מש"כ בבעי' דרב מרי בכלב רץ אחרי' דהו"ל סד"א ולחומרא כונתו דרבנן החמירו מש"כ הפ"ח בכללי ס"ס, מש"ה ס' כדעת הגאון, — והיא ד' התה"ד דבטענה כ"ד חיינן להך חזקה דאאעבב"ז, דאינו אלא סד"ר.

וע"ד החדוד י"ל עוד, דבהא פליגי ר"ג ור"פ בשבועות מ"ב א' בפרעי' באפי סהדי לא אידכר לי' שטרא, ואח"כ טעין סטראי נינהו, דר"נ ס' איתרע שטרא, ור"פ ס' לא איתרע שטרא, עפמש"כ הט"ז בחו"מ ססע"ה להסביר החילוק בין א"י אם נתחייבתי א"י אם פרעתין, משום דמוקמי אחזקה קמייתא, וזה שייך אם הי' הספק על עיקר הפרעון, אבל אם הי' הפרעון בעדים, ולא אידכר לי' שטרא, הוי' חזקה דאיתרע, ככר כ' הרש"א בכתובות כ"ו ב', לענין תו"ת דהוי' סד"ר, דבממון העמידו על ד"ת, ה"נ אי אמרינן דחזקה דאיתרע מהני מה"ת אלא שחכמי' החמירו, א"כ בממון יש העמיד על ד"ת דמהני' חזקה, ולא איתרע שטרא, וזהו ד' ר"פ, אבל ר"נ ס' דחזקה דאיתרע לא הוי' חזקה מה"ת, ומש"ה איתרע שטרא, והשתא י"ל דגירסת התוס' בכתובות שם הי' רב פפא כגירסת הרי"ף וע"כ כתבו התוס' דמה"ת הוי' חזקה לר"פ שיטתו.